

Træet paa Tis Eng.

Af Arkivar Hans Ellekilde.

I SVEND GRUNDTVIGS BERØMTE BOG: Gamle danske Minder, den grundlæggende danske Æventyr- og Sagnsamling, findes der (III S. 137) et overordentlig mærkeligt Thybosagn, Sagnet om Træet paa Tis Eng. Det er optegnet 1856 af den unge Lærer Johannes Nielsen i Randrup, som er født 1828 i Lyngs paa Thyholm. J. Nielsen meddeler desværre ikke, hvem der har fortalt ham Sagnet, men antagelig stammer det fra Lyngs eller Egnen deromkring. Sagnet om "Det store Træ" er optegnet paa Thybomaal, men vi gengiver det ligesom Grundtvig i Gamle danske Minder og Tang Kristensen i Danske Sagn II S. 337 paa Rigsdansk:

"Der skal være et Sted, de kalder Tiis Enge, og der staar et Træ med tre Grene, men det er saa forfærdelig stort, at det ser ud, som om det var skyfæst (dvs. fæstet i Himlen med sine Grene). Der er spaaet om, at der skal de tre danske Konger binde deres Heste, naar Slaget er saa haardt, at der ikkun tolvårs Dreng og Kvindfolk til at kriges. Nogle siger, at det er Konger af Danmark, Norge og Sverrig, der skal binde Heste ved Træet".

Lærer Johannes Nielsen har i Randen af sit Manuskript skrevet: Yggdrasil, altsaa det berømte gammelnordiske Verdenstræ, og denne Formodning slutter Svend Grundtvig sig til. Grundtvig mener, at vi i dette Sagn i Virkeligheden har en Udløber af de olddanske Forestillinger om Verdenstræet og den sidste Ragnarokskamp, og det tror jeg, ogsaa i Modsætning til afdøde Dr. H. F. Feilberg i Askov. Grundtvig skriver, at man ved Navnet Tiis Eng kunde tænke paa Tise i Børglum Herred i Vendsyssel eller ogsaa paa Tise i Salling, men fra først af har man dog nok tænkt paa Guden Tirs og ikke paa Stedets Navn. Tir er den gammeldanske Himmeldud, svarende sprogligt til den oldnordiske Gud Tyr, han som lagde sin Haand i Fenrisulvens Gab. Himmelduden Tirs Navn har vi bevaret i Navne som Tissø, som Tisvilde (egtl. Tirs Væld, den senere Helene Kilde i Nordsjælland), som Tislund og Tisbjærg i det sydlige Nørrejylland. Desuden i de to lige nævnte vendsysselske og sallingske Tiser (egtl. Tis Vé, dvs. Himmelduden Tirs Helligdom) og rimeligvis ogsaa i Thys Hovedstad Tisted. Det skyhøje Træ voksende paa Himmelduden Tirs Eng, hvor den store Verdenskamp imellem Guder og Jætter engang skulde finde Sted, vilde være et smukt og værdifuldt Sidestykke til de Forestillinger om Verdenstræet Yggdrasil, som vi kender fra Eddadigtningen. Maaske er den olddanske Mytedigtning gaaet ud paa, at ved det skyhøje Træ paa Tis Eng binder Himmelduden Tir sin Hest, før han kæmper den sidste og afgørende Verdenskamp med Guders og Menneskers hadefulde Fjender, de onde Jætter. I alle Tilfælde er Myten forvandlet til et Sagn om det danske Riges sidste

Tilværelseskamp. Vi finder det mærkelige Træk i Sagnet, at her skal de tre danske Konger ("dem tre dansk Konger") binde deres Heste, hvad nogle Fortællere har søgt at klare paa den Maade, at det skulde være de tre nordiske Rigers Konger, der bandt deres Heste ved Træet paa Tiis Eng. Tre danske Konger paa en Gang har vi ikke haft siden Svend, Knud og Valdemars Dage, altsaa i Tiden 1147-1157, og selv om det ikke just er disse tre Konger, som lever i Sagnet, saa er det efter min Opfattelse ikke umuligt, at Sagnet afspejler et middelalderligt Forhold, nemlig det, at det danske Rige dengang bestod af tre Lande, Jylland, Sjælland og Skaaneland, som i al Fald teoretisk havde Mulighed for at have hver sin Konge, hvad der var Tilfælde i Trekongetiden 1147-1157. Det hører absolut ikke til Sjældenhederne, at Sagnfortællingen afspejler en Virkelighed, som siden er forsvundet. Tyrkerne som den frygtelige Fare for Europas Folk, afspejler sig i nogle af Holger Danske-Sagnenes jyske Opskrifter, dem hvor det hedder, at naar Tyrken rider sin tørstige Ganger til Vands i Viborg Sø, skal Holger Danske komme det danske Folk til Hjælp i dets dybeste Nød. De tyske Tyrkerkampsagn om den sidste afgørende Kamp mod Kristenhedens ubarmhjærtige Fjende, Tyrkerne, har paa virket de gammelnordiske Forestillinger om en sidste afgørende Kamp imellem Tilværelsens opholdende og ødelæggende Magter, og de har naturligvis ogsaa øvet deres Indflydelse paa de thylandske Sagn om Træet paa Tiis Eng.

Vi har i Gamle danske Minder III S. 137 en anden, langt udførligere Opskrift af dette Sagn, optegnet 1858 af den unge Huslærer P. Uhrbrand i Feldsted, der er født i Aarup, Snedsted Sogn 1836. Heller ikke her har vi desværre nøjagtig Oplysning om Sagnets Hjemmelsmand, men efter Uhrbrands Fødested at dømme, har vi her aabenbart en mere nordlig Overlevering end i Lærer Johannes Niensens Opskrift fra Lyngs eller Randrup.

"Paa Ti's Enge skal der gro et Træ op; det har Sybille spaaet. Og den Spaadom er sand nok; thi Træet er der allerede og har været i mange Aar, og det har været savet af mange Gange, men ligemeget hjælper det, det gror straks op igen, det vil ikke væk. Men ved det Træ skal det ogsaa engang gaa grueligt til, thi der, har hun sagt, skal der staa et haardt Slag, Danmark skal komme i Krig, og Fjenderne komme ind i Landet og lægge det rent øde, thi alle Mænd skulde falde. Den sidste Rest af den danske Hær skal saa forsamles paa Ti's Enge, og Fjenden lige overfor den; og saa kommer Kongen ridende paa sin hvide Hest og staar af og binder den ved Træet, og saa skal Slaget begynde. Men det skal gaa Danskerne imod, thi de er saa faa, og de skulde blive slaaede ihjel allesammen. Men saa kommer Holger Danske (Olgier dahnsk?) og samler alle tolvårs Dreng og tredsindstyveaars Mænd; med dem gaar han imod Fjenden, og Danskerne sejre. Men det er ogsaa det sidste Slag, der skal staa; saa er det forbi med baade Fjender og Venner. Thi saa er det Dommedag, og Alverden bliver ødelagt".

Den thylandske Fortæller, som er Uhrbrandts Hjemmelsmand, har aabenbart den Forestilling, at denne Dommedag er truende nær. Træet paa Tis Eng er ikke som i den sydthylandske Opskrift noget fjærnt, skyhøjt Verdenstræ, men et virkeligt tilværende Træ, som man forgæves den ene Gang efter den anden søger at save om for derved at forhale Dommedag, men lige meget hjælper det, det gror straks op igen, det vil ikke væk. Folket har tænkt sig, at Christian den syvende var den danske Konge, som skulde binde sin hvide Hest til Træet paa Tis Eng. Uhrbrandt oplyser nemlig, at han i Krigens Tid (1848-50) havde hørt en gammel Mand gøre følgende Bemærkning: ”Efter Spaadommen skulde det nok egentlig have været Christian den syvende, men kanske Sybille har taget Fejl, saa det er Frederik den syvende, thi med den hvide Hest kan det jo saa passe godt nok, den har han jo allerede”. Sagnetets Stemning er ikke, som i mange af de danske Holger Danske-Sagn, lysseende Sejrsstemning, det er en mørkseende Undergangsstemning, den store Kamp paa Tis Eng ender trods den danske Konges Komme paa sin hvide Hest med Danskernes fuldstændige Tilintetgørelse og med Verdens Undergang i Dommedag. Holger Danskemotivet med dets helt afvigende Stemning er fra først af Sagnet uvedkommende, det har snyltet sig ind i et tungsindigt Sagn om det danske Riges og det danske Folks Undergang og om Verdens Tilintetgørelse i Dommedag. Udskiller vi det fremmede Holger Danskemotiv, vil vi se, at vi har et Sagn ganske nærbeslægtet med de gammelnordiske Ragnaroksmyster. Ligesom disse har den thylandske Myte haft den Opfattelse, at de gode Magter skulde tilintetgøres, og Verden gaa under. At vor Antagelse ikke er grebet ud af Luften, kan vi skønne af, at Uhrbrand har overgivet til Efterslægten en thylandsk Sagnopskrift fra endnu nordligere Egne end denne nu meddelte Opskrift, og det en Sagnform, hvor lysseende Holger Danskemotiver ingen Rolle spiller. Heller ikke her faar vi desværre angivet Sagnetets Hjemmelsmænd, men vi kan slutte at de har hørt hjemme i Eggen nord for Thisted, da de har Kendskab til Kløv Bakke i Hundstrup Sogn.

”Ellers er der ogsaa andre, der siger, at det Slag, hvor Holger Danske skal komme, skal staa paa Kronens Mark norden for Thisted, men at naar Hærene paa Ti's Enge staa lige over for hinanden, og Slaget er ved at begynde, saa skal Lindormen i Kløv Bakker bryde ud og standse det hele; thi den gør det straks af med baade Fjender og Venner, og ikke een bliver tilbage, men saa kan det ogsaa være det samme med dem allesammen, thi saa er det Dommedag.”

Om Lindormen i Kløv Bakke har P. Uhrbrand en anden Fortælling, som ligeledes er trykt i Gl. danske Minder III S. 136. Den handler om, at en Doktor fra Thisted vil udgrave Lindormen og gøre det af med den. Han har en lille Flaske med en Slags blaa Draaber i. Med disse Draaber vil han søge at ramme

Lindormens Nakke, naar den er kommet til at ligge blot ved Udgravningen. Lindormen vil da bryde frem af sin Hule, saa Jorden ryster ved det. Den er nødt til at gaa igennem tre optændte Baal; har Draaberne ramt ret, vil den miste sin Magt i disse Baal; i modsat Fald gaar den ud i Verden, og intet kan staa for den. Der sker Ulykker saa store, at man ikke kan tænke sig det, for saa vil Verden blive næsten lagt øde. Efter den Besked blev det ikke til noget rigtigt med Gravningen i Kløv Bakke; den ene listede af efter den anden, og siden den Tid er der ingen, som har povet at binde an med Lindormen i Kløv.

Svend Grundtvig gør den Bemærkning til Sagnene om Træet paa Tis Eng (S. 233): ”I Sagnet om ”Træet paa Tis Eng” kunne vi næppe vægre os ved at se Minder om Verdenstræet Yggdrasil, Ragnarokskampen og Midgaardsormen”. Det sidste har efter mit Skøn Grundtvig baade Uret og Ret i.

Lindormen i Kløv Bakke kan strengt taget ikke lignedes med Midgaardsormen, da jo Midgaardsormen efter den oldnordiske Myteverdens Opfattelse er et Havuhyre, der i den sidste Ragnarokskamp kæmper mod Thor, mens Lindormen i Kløv Bakke jo er et Landuhyre, der aabenbart under almindelige Forhold maa være bundet i Kløv Bakke, hæmmet i sin Ødelæggelseslyst, men som naar Verdens Undergang forestaar, sprænger sine Baand og kommer løs til Verdens Fordærv. Det betyder efter vor Opfattelse, at vi i den oldthylandske Myte, som er Nutidssagnetets Hovedkilde, i Stedet for Midgaardsormen ude i Verdenshavet, har haft en bunden, lænkesprængende Lindorm som Verdensundergangsuhyre.

Vi har fra lidt senere Tid en endnu nordligere Opskrift af Sagnene om Træet paa Tis Eng, noget stærkere præget af de almindelige Holger Danske-sagn end Kløvopskriften. Denne Opskrift findes i Tang Kristensens Jyske Folkeminder VIII 1886 Nr. 699. Tang Kristensen har desværre ikke fundet sig foranlediget til at meddele det mindste om, hvem der er Sagnetets Meddeler eller Optegner, men vi kan atter her af Sagnfortællerens Stedkundskab have nogen Mening om hans Hjemsted, antagelig i Hanherred. Han oplyser nemlig, at der paa Hannæs og i Hanherred tidligere fandtes hverken Rotter og Muldvarpe. Muldvarpene fandtes i Vendsyssel og Rotterne i Thy. Naar disse Muldvarpe og Rotter engang mødtes, skulde Verden, eller i det mindste Danmark, forgaa. Han kender ogsaa til en Lindorm, der skal komme frem ved Verdens Undergang, men i Modsætning til hos Kløv-Fortælleren optræder Lindormen ikke i Forbindelse med det store Slag paa Tis Eng.

”Langs med Stranden i Hanherred”, fortæller Hanherredmeddeleren, ”gaar der en Lindorm under Jorden. Den gaar bestandig vest paa. For nogle Aar siden saa man den i en Fordybning i Bjerget Svinkløv i Hjortdals Sogn, men naar den kommer saa langt, at den viser sig i en lignende Hulning paa Bulbjerg, saa skal Verden forgaa. Han mener nu, i Modsætning til Snedstedfortælleren, at der dog maa være en rum Tid til

Dommedag, for Sybille har spaaet, at Fisk til den Tid skulde være blevet saa sjældne, at Forældre skal døje med at gøre deres Børn begribelige, hvorledes en Fisk har set ud. Om selve det store Holger Danskeslag fortæller han: "Saadan er der ogsaa en Dal lige østen for Thisted. Dær, sagde Spaadommen, skulde der opgro et Træ, og naar det blev stort, skulde det store Holger Danskeslag om Danmarks Fremtid staa i denne Dal. Tresindstyveaars Mænd og tolvvaars Drengene skulde kæmpe for Landet, og efter Slaget skulde der komme en Konge (Holger Danske?) ridende paa en hvid Hest, og binde den ved Træet, mens dens Ben skulde være røde til op over Koderne af det Blod, der havde flydt i Dalen. Træet er allerede kommet op midt i Dalens Bund, saa der ikke kan være meget længe, til Holger Danske kommer igen".

Denne Hanherredsopskrift kender ikke Navnet Tis Eng, og ligesom Kløvopskriften lader den Slaget finde Sted i Thistedes umiddelbare Nærhed. Vi har endnu et Par Opskrifter fra de senere Aar, som lader Slaget finde Sted i Aas Bakker syd for Thisted, imellem Thisted og Vilsund.

En Højskoleelev paa Jebjærg Højskole i Salling, Georg Røjkjær (fra Skjoldborg Sogn?) fortæller, at der nede i Aas Bakker ved Limfjorden staar et Træ, som skal være grønt baade Sommer og Vinter. Kongen og hans hele Hær skal komme og lægge sig i Lejr langs under de Bakker, og Kongen skal binde hans Hest ved det Træ. Det har en Kone spaaet af, og hun har ogsaa spaaet, at der skulde komme Torsk i Fjorden. Det sidste er gaaet i Qpfylde. (Danske Sagn II Nr. 1929 S. 234.). Vi mangler i denne opløste Opskrift, Efterretning om det sidste store Slag og allermost om dets Udfald, om Udfaldet som i Snedsted- og Kløvopskriften skulde ende med Verdens Undergang, eller om det skulde ende med en Holger Danske-Sejr. At Træet, som skal være grønt baade Sommer og Vinter, ikke er noget almindeligt Gran- eller Fyrretræ, er ret sandsynligt, derved er der jo ikke noget mærkeligt, det maa snarere være et Løvtræ, som imod Løvtræers Sædvane bevarer sit Løv grønt Sommer og Vinter. I saa Fald har vi en Lighed med det gammelnordiske Verdenstræ Yggdrasil; i Vølvens Spaadom siges der jo, at denne Ask staar bestandig grøn over Urds Brønd, eller med andre Ord, vi har en Udløber at en Verdenstræforestilling, et Verdenstræ, der har fundet sin bestemte stedlige Anbringelse i Aas Bakker ved Limfjorden syd for Thisted. Desværre oplyser Konduktør A. C. Svalgaards Opskrift 1922 ikke noget nærmere om Træet, det hedder kun: "I Fjordbakkerne ved Aas mellem Thisted og Vilsund, skal der staa et Træ, hvorved Holger Danske engang skal binde sin Hest". Sagnet er fortalt Fru Nikoline Svalgaard af den 82-aarige Nikolaj Christensen fra Skjoldborg.

Udenfor Thy har vi nogle enkelte Udløbere af den thylandske Sagnoverlevering om Træet paa Tis Eng. Ungkarl K. Kr. Jensen i Gudum i det nordlige Hardsyssel lige syd for Thyholm fortæller: "I Tis Enge i Salling er der et Træ, der skal Kongen binde hans Hest en Gang, naar der bliver Krig, og saa skal der ikke være andre tilbage end tredsaars Mænd og tolvvaars Drengene, og de skal vinde Sejr, men det skal

nok være et Søslog. (Da. Sagn II S. 344). At det ikke er Sallingoverlevering fra Eggen omkring Tise i Salling, som Ungkarl K. Kr. Jensen meddeler, kan vi med Sikkerhed skønne af, at den stedfaste Sallingoverlevering ikke kender Sagn om hverken Slag eller Træ paa Tise Bys Enge. I Salling har man tværtimod den Opfattelse, at det store Slag skulde staa i Nordmanddal imellem Viborg og Skive, og tolvvaars Drengene og tredsaars Mænd skulde vinde Slaget, men Enden var derfor ikke endda. (Da. Sagn S. 336 fra Ramsing). I Ramsing er det Træet i Viborg Sø, og ikke paa Tise Eng, som spiller en Rolle for Folkefantasi, det hedder nemlig, at der skal komme en Skade og bygge Rede i Træet i Viborg Sø, og fra dens Æg skal Holger Danske udstamme. Vi maa derfor antage, at Ungkarl K. Kr. Jensen eller hans Hjemmelsmand har hørt thylandsk Sagnoverlevering om Slaget paa Tis Eng, og at han fejlagtig har ment, at der var Tale om Tise Enge i Salling, som Træets og Slagets Hjemsted.

En anden Hardsysselmeddeler eller rettere hans Hjemmelsmand har henlagt den thylandske Tis Eng til Tise i Vendsyssel. Peder Kristensen fra Rottesgaard i Fabjærg fortæller, at der i Vendsyssel skulde gro et Træ ude i Engene, som Kongen skulde komme og binde sin Hest ved og saa vinde Slaget med tredsaars Mænd og tolvvaars Drengene. For en fyrretyve Aar siden kom Træet, og da hug de det af i Slættetiden med en Høle. Men det sprang dog ud igen med flere Grene og danner nu en hel Purl Buske, idet der stadig kommer Spirer ud. Da de mærkede, at den groede mere end almindeligt, lod de den staa. (Da. Sagn II S. 337). Heller ikke her har vi Vendsysseloverlevering. I Vendsyssel fortælles der om et Slag i Taars Bakker, som Danskerne skal vinde med tolv-fjortenaars Drengene og firsaaars Stoddere. (Da. Sagn II G. 341, sml. Jy. Folkem. VIII Nr. 696, hvor det siges, at Tyskerne binder deres Heste ved en Ellebusk i Hambro Hule). Tise Bakker nævnes flygtigt og ubestemt i en enkelt Opskrift. Kristen Eriksen i Linderup, Tolstrup Sogn, meddeler at der skulde staa et stort Slag i Tise (eller maaske Taars) Bakker, og ene tolvvaars Drengene skulde vinde Slaget (Da. Sagn II G. 364). Da baade Træ og Eng glimrer ved sin Fraværelse i denne Tise Bakkeropskrift, saa er den rimeligste Forklaring den, at vi i den hardsysselske Fabjærgopskrift, ligesom i Gudumopskriften, har oprindeligt thylandsk Overlevering om Træet paa Tis Enge med fejlagtig Henlægning fra Meddelernes Side til Tiserne i Salling eller Vendsyssel. Mens Gudumoverleveringen nærmest er i Slægt med sydthylandsk Overlevering, som vi kender den fra Johan Niensens Lyngs- eller Randrup-opskrift, vi gik ud fra, saa har Fabjærgopskriften Slægtskabslighed med Uhrbrandts Snedstedopskrift; vi har ogsaa her thylandsk Undergangsstemning knyttet til Forestillingen om, at Træet er ved at vokse frem, at man forgæves har prøvet at hugge det om, men at det nu gror frem for

fuld Kraft. Holger Danskemotivet i Fabjærgsagnet er ogsaa her som i Snedstedsagnet laant udefra, fra den almindelige Holger Danskeoverlevering. I en anden Fabjærgopskrift er den thylandske Undergangsstemning endnu mere udpræget end i Peder Kristensens Meddelelse. Peder Svendsgaard i Fabjærg fortæller: "Der skulde gro en Gren op her nord nede, og der skulde Kongen blive saadan forjaget til, at han paa Flugten skulde binde hans Hest ved den. De har kappet den af to Gange, men den skulde gro op tre Gange, og tredie Gang kunde de ikke hugge den om, da skal den være saa haard som Sten. (Da. Sagn II G. 353). Endnu kan nævnes en mulig sidste Udløber af den thylandske Overlevering, optegnet af Lærer M. Møller i Sir. "Det sidste store Slag, som Holger Danske skal vinde med Drengene og Oldingerne skal staa paa en Eng, men hvor den er, ved ingen. Der vil først komme en underlig stor ukendt Blomst frem paa den Eng, og naar man har fundet den, ved man, at Trængselstiden snart vil komme. (Jy. Folkem. VIII Nr. 697).

Længere syd paa i Hardsyssel kendes Forestillingen om, at det sidste store Slag skal staa paa Fjand Grønne ved Nissum Fjord. Denne Overlevering er ligesom den sallingske om Slaget i Nordmanddal og den vendsysselske om Slaget i Taars Bakker, typisk forskellig fra den thylandske Overlevering om Slaget paa Tis Eng. Det hedder i en af Opskrifterne: Der skal blive en saadan Krig, at syv Kvindfolk skal komme til at slaas om et Par Karbukser. Danmark skal gaa sejrrig ud af Kampen ved det sidste Slag, der skal staa paa Fjand Grønne. Da skal alle graahaarede Mænd og tolvaars Drengene vinde Sejren; derefter skal gaa hundrede Aar i en saadan Enighed og Kærlighed, at den ene altid vil den andens Vel. Naar de har Ende, skal der blive stor Kiv og Splidagtighed, og da er Enden nær. Verden forgaar i tre Syvtaller (Aar 2777?). (Da. Sagn II G. 360, sml. Nr. 345 og 367 og Jydske Folkem. VI Nr. 320). I ingen af de fire Fjand-Grønne-optegnelser nævnes Holger Danske eller Træet, hvor den danske Konge skal binde sin Hest. I alle fire Opskrifter drejer det sig om et vundet Slag for Danskerne. Viborg-overleveringen om Tornen, der vokser op i Viborg Sø, som Fjenden skal binde sin Hest ved, og som i forskellige Former kendes fra Salling og Fjends Herred og ned i det sydlige Østjylland, skiller sig fra Thylandsoverleveringen ved sit hovedsagelig lysseende Præg. Thylandsoverleveringen særpræges i Modsætning til sine Nabooverleveringer, Vendsyssel, Salling og Fjand-Grønne-overleveringen ved sit mørke Syn, ved sin Overbevisning om, at Danskerne ligger under i Verdenskampen, og at derefter kommer Dommedag.

Sagnoverleveringen, som vi kender den fra Thys forskellige Egne og det nordlige Hardsyssel, har sin Rod i gammel thylandsk Mytedigtning om Verdenstræ, om Verdenskamp og Verdens Undergang, i nær Slægtskab med den gammelnordiske

Ragnaroksdigtning. Indholdet af denne Mytedigtning er efter vor Opfattelse omtrent følgende: Paa Himmelguden Tis Eng vokser der et mægtigt Træ med tre Grene, saa vældigt, at det ser ud, som om det var skyfæst. Det taber ikke sine Blade om Vinteren, men er stedsegrønt baade Vinter og Sommer. I den store Verdenskamp binder Tir og de andre Guder deres Heste ved Træet, før Kampen begynder. Den bundne Drage, som Tir tidligere har lænket (jf. Tyr og Fenrisulven), slipper løs og ødelægger Menneskeverdenen. Ved Overgangen til Kristendommen forvandles den hedenske Myte til et Sagn om det danske Riges sidste Strid, Kongerne for de tre danske Lande træder i Gudernes Sted, som Folkets Førere i den sidste Undergangsstrid. Denne Sagndigtning paavirket af den fra Tyskland stammende Sagndigtning om Tyrkerkampen, der særlig trænger ind i Jylland, hvis Forbindelse med Tyskland var stærkest. Vi har i denne Tyrerkampdigtning antagelig et ældre sortseende Lag, som skyldes Tyrkernes ustandselige, uovervindelige Fremtrængen, og vi har et yngre lysseende Lag, hvis Oplevelse er den, at man trods alt har kunnet standse Tyrkernes Fremgang og vende Nederlag til Sejr. Begge disse Arter af tysk Sagndigtning har virket paa Thylandsoverleveringen om Træet paa Tis Eng. Fra et mytisk Verdenstræ bliver Træet et jordisk Træ med jordisk Vokseplads i Thisteds nærmeste Omegn (eller fejlagtig ved Tise i Salling eller Vendsyssel). Man søger at forhale den truende Verdensundergang ved stadig at overhugge det om den nære Dommedag varslende Træ, men bestandig forgæves, det vokser stadig op paa ny. Den yngre Tyrkerdigtning, i Danmark særlig knyttet til Holger Danske, søger ogsaa at øve Indflydelse, men Thyboerne holder i det væsentlige fast paa deres nedarvede Ragnaroksdigtning, hvor det store Verdensslag ender med Folkets Undergang og med Dommedag. I Tidens Løb sprænges den gamle Sagndigtning, og den oprindelige Sammenhæng brister. Men i de Stumper og Stykker, som Tidens Ugunst har lævnet, øjner vi Omridsene af en olddansk Ragnaroksdigtning, beslægtet med, men ikke fuldkommen dækkende den væsentlig norske Ragnaroksdigtning, vi kender fra Eddaerne. Af særlig Interesse er, at Verdenstræet med sin skyhøje Top vokser paa en Eng, bærende den olddanske Himmelgud Tirs Navn, Tis Eng. De gamle thylandske Mytedigtere har antagelig tænkt sig, at Tis Eng fandtes oppe i Himlen, hvor Himmelguden Tir havde hjemme, og at der voksede et saadant vældigt, skyhøjt Træ. Forbilledet for deres Mytefantasi har dog antagelig, ligesom for Eddadigternes og iøvrigt for alle Digteres Vedkommende, været en jordisk Virkelighed. I dette Tilfælde formoder jeg, at det maa have været hellige Træer, sandsynligvis med en eller anden sjælden Ejendommelighed, som et eller andet Sted i Thy har

vokset paa en hellig Eng, indviet til Himmelguden Tir,
den olddanske Gudehøvdning.

Jeg kan henvise interesserede Læsere, der gerne vil vide mere om Yggdrasil og Holger Danske-Sagnene, til to udmærkede og lærerige Afhandlinger Axel Olriks Afhandling Yggdrasil i Danske Studier 1917 S. 49-62, og H. F. Feilbergs Afhandling Holger Danske og Antikrist i Danske Studier 1920 s. 97-125. Feilberg bringer et vældigt Stof, ikke mindst fra Udlandet, men han tager lovlige Hensyn til den stedlige Overlevering og dennes særlige Præg, og hans Synsmaader, som antydes S. 196, helt andre end de her forfægtede.

Efter at min Afhandling var sat, har jeg fra Viceinspektør Hald i Thisted modtaget nedenstaaende mærkelige Optegnelse. Afdøde Fiskeeksportør Jens Ottesen i Thisted fortalte efter Meddelelse af en gammel Lærer i Lild: "Ned ad Bjerget Bakke, tæt forbi Bjerget Mølle imod øst, stod "Hoel Torn". Af den skulde der vokse tre Torne op, hvis Rødder skulde fordrive vandet i Lund Fjord. Der var grønt omkring den et Stykke, baade Sommer og Vinter. Man mente, at den hentede sit Vand fra de mange Søer Vest for Bjerget. Af disse er Djernes og Koldkær Sø udtørret, og Turen skal nok komme til Lund Fjord. Hvem der lever i den Tid, det passerer, han vil se en vældig Krig, ikke blot her i Landet, men hele Verden over; saa vil der opstaa Hungersnød, smitsom Sygdom, Pest, og, efter at have raset i syv Aar, vil der komme en underjordisk Rystelse, hvor flere Landsdele vil forsvinde, og efter dette vilde en Bølge jævne alting, og saa vilde der kun være faa udvalgte tilbage, og da vilde der blive en ny Verden, hvor kun de retfærdige skulde bo". - Det er ikke let at sige noget sikkert om dette Hanherredsagn, der minder baade om

kristne Dommedagsforestillinger og om Vølvens Spaadoms Forestillinger om Verdens Undergang og Fornøelse, hvor kun de retfærdige skal være til, men det vil være af stor Betydning, om andre Thyboer eller Hanherredsboer vil kendes ved at have hørt samme eller lignende Sagnforestillinger. Oplysninger modtages med Tak af Dansk Folkemindesamling, Det kgl. Bibliotek, København K.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1931, side 196-207)